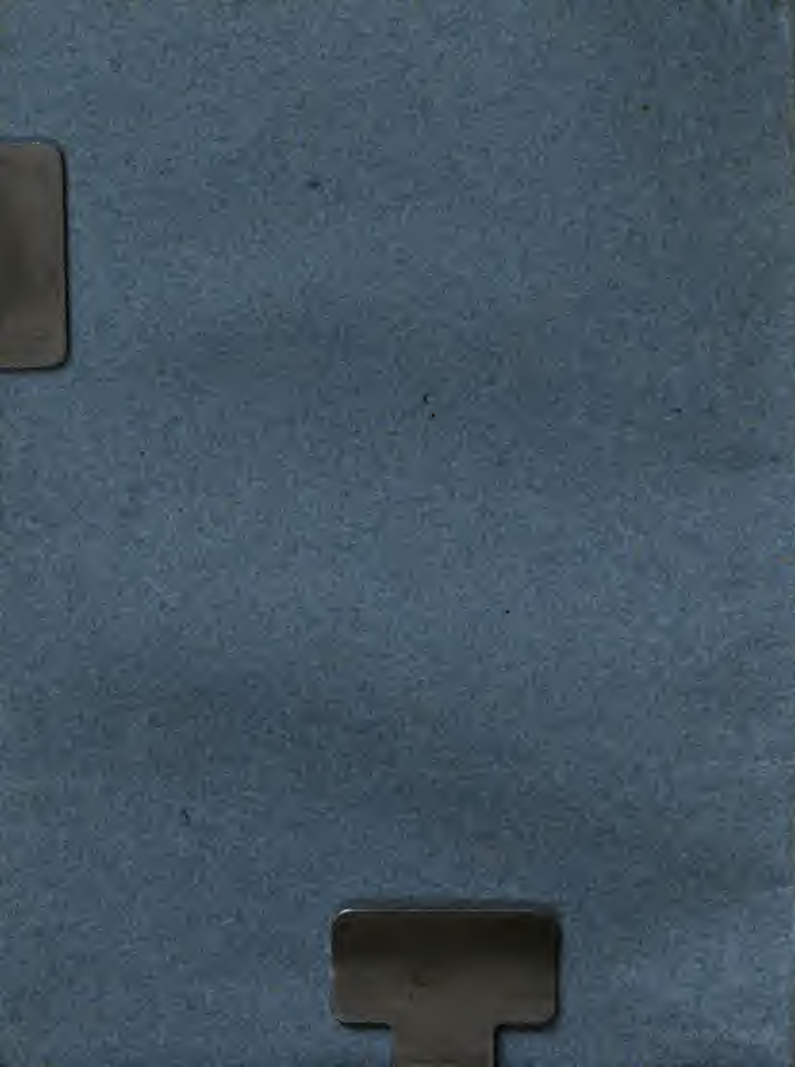

**GERMANIA
DEPLORATA, SIVE
RELATIO : QUA
PRAGMATICA
MOMENTA BELLI...**

Georg Philipp Harsdörffer

Cur. 364 (58)

GERMANIA
DEPLORATA.

1641

GERMANIA
DELL'AVANTIA

5

GERMANIA DEPLORATA,
SIVE
RELATIO,
QUA
PRAGMATICA MOMENTA
BELLI PACISQUE
EXPENDUNTUR.

Esaiæ 39. v. 8.

IEHOVA, preCAMVR vt sit paX &
Veritas in diebVS
nostris!

August. in Psal. 84.

DUæ sunt amicæ, Justitia & Pax: tu fortè unam vis, & alteram non facies. Nemo enim est, qui non velit Pacem, sed non omnes volunt operari Justitiam. Interroga omnes homines, vis pacem? Uno ore respondebit tibi genus humanum: opto, cupio, amo, volo. Ama Justitiam, quia duæ amicæ sunt, Justitia & Pax, ipsæ se osculantur, si amicam pacis non amaveris, non te amabit ipsa Pax, nec veniet ad te: *Est autem præcipuum Justitiæ munus suum cuique tribuere.*

¶S(***).S¶

RELATIONIS

Argumentum in capita sua
numero literarum di-
stinctum.

A. **R**elationis occasio, ex sensu pu-
blicæ calamitatis. Desideria Pa-
cis. *παρρησία* & querimoniæ mi-
serorum.

B. Dictionis lineamenta. Belli causæ ac re-
media expendenda. Recta consilia ne-
glecta calamitatem invitare, Corinthio-
rum, Atheniensium, Romanorum, ex-
emplo comprobatur.

C. Causas belli semper latere, verisimiles
esse Religionem & regionem, utramq;
ad nobile Libertatis nomen derivari.

D. Religionis momenta in utramq; partem
militare. Bona Ecclesiastica non infimæ
bellorum causæ.

- E. Regionis status expenditur, ex necessitate bellandi contra imminentes hostes. Spes Victoriæ: Majestas Imperij inter prima habenda.
- F. Difficultas quæstionis de habendo bello. Digressio ad remedia.
- G. Discutiuntur causæ prædictæ. Religionem non esse causam armorum legitimam demonstratur.
- H. Res Ecclesiæ non sufficere in pretium belli.
- I. Belli οἰκονομία. Spes Victoriæ: Disciplina deperdita: Suppetiæ: Urgentissima Pacis necessitas.
- K. Majestatem Imperij constare securitate: Existimationem Principis non pendere ex vulgi imprudentia.
- L. Virtus & fortuna hostium consideratur: Gallorum successus & potentia.
- M. Svecorum arma & ingenia; illorum per Europam trophæa.
- N. Imminere à Turcis periculum: ἀβασίλεια.

O. Imago perpetuati ex voto belli: Con-
jectatio inde de desolatione Germaniæ.

P. Arma quietis causa esse: in longum du-
rare non posse, nisi ut mala fiant. Exempla
Pacificationum.

Q. Posteritatis consideratio per bellorum
decursus: Pietatis labe: Belluinum bel-
lum esse, quod nullam rationem aut me-
tam agnoscit.

R. Secura consilia oriri ex præteritorum
temporum, cum nostris collatione. Me-
ditatio de consilijs compositionis.

S. *Ἀμνησία*. Restitutio in statum antequam
arma cœpta proponitur. Execratio &
desperatio belli.

T. ad Germanos.

V. ad Gallos.

X. ad Svecos.

Y. ad Christianos Prin-
cipes omnes.

Z. Votum pro pace.

ἡ παρὰ τὴν ἑσπέρην, qua studium
Pacis & fraternæ dile-
ctionis extollitur.

GERMANIA

DEPLORATA,

SIVE

RELATIO,

QVA

PRAGMATICA BELLI PACISQUE
MOMENTA EXPENDUNTUR.

A.

UNQUAM verba desunt
dolori : suo ille sensu
semper declamator ve-
nit, ejusq; lachrymæ
sinceræ Eloquentiæ
partes tenent. Eo cala-
mitas publica in o-
mnium ore est, quia omnibus incumbit,
& dum suo quisq; damno miseriam intel-
ligit, ex in pericula interpretatur vota q;
ad publica nuncupat commoda. Post
tot annorum dira & novissima fata, hu-
mano, imò Christiano sanguine cruenta

per-

perpetuantur bella! nullis terminis stant
arma; nullis limitibus arctantur mala. Igi-
tur inclamare PRINCEPES, penes quos
rerum summa est, communis ærumna
urget. Omnes omnes succurrāt Imperan-
tes, quia omnes queruntur obedientes. Si
summi numinis vices in terris gerūt, affli-
ctorum lamenta negligere, aut superbis
excipere auribus non possunt. Enimverò
habet nonnihil solatij querimonia: habet
miseram voluptatem, ipsa flendi libertas,
sive quod in doloris cōmunionem atten-
tos vocare, sive quod ipsi⁹ mali relatione,
subsidia circūspicere videamur. Quæ au-
tem ad omnium salutē spectant, omnium
fermonibus, disputationibus, opinionib.
æquum est pateāt: quin animis exacerba-
tis, de DEO & Rege licētius veritatem di-
cere, aut intimi⁹ mussitare nemo veretur.
Qui verò experientia rerū, vel literarum
usu valēt, dissertare ex linteis scriptorum
monumentis solent, & ad præteriti tem-

B

poris

poris imaginem conferre, quæ nos fata manent: compertum quippe vices rerum assidua exemplorum similitudine alternare.

B. Itaque memorare malorum causas, recta remedia sectari, viri boni & Christiani est. Cadant licet in irritum sincera consilia, & frustra jactentur apud pronos in spes ambitiosas; acrem tamen & poenitentem memoriam relinquunt, quoties pericula & damna autoribus suis arrogantiam post res exprobrant. Sic Corinthij conditiones aspernantes à Corcyrensisbus strati; sic Athenienses virium fiduciâ Lacedæmoniorum amicitiam superbè negligentes Græciæ calamitatē invexêre: Sic Pompejus Magnus toto fultus Senatu, ad Concordiâ à J. Cæsare frustra invitatus, nomen simul cum Pop. Rom. libertate memoranda strage amisit. *Cuius autem potest accidere, quod cuiquam potest.* ut P. Syri versus habet.

C.

Cæterum quo miseros rapit unda belli?
 quæ tantæ calamitatis scatebra, ex qua Ger-
 mania rupto veluti aggere rationis, squalo-
 re universim inundata fatiscit? Ut flumina
 varijs ambagibus serpentina cernimus, na-
 tales illorum ignoramus: sic abolitam bel-
 lorum causam, solis cōjectionibus sequi-
 mur, prima capita vix assequimur. Si tamen
 ex armorum & tot annorum decursu arbi-
 trari fas est, veræ aut verisimiles bellorum
 causæ sunt: *Religio & Regio*, quæ inter se ex
 temporū ratione sæpius cōmutatæ, utrinq;
Libertatis prætextâ adornantur. Hæc argu-
 menta, ut amnes, profundis se voraginibus
 insinuant, in eundem Oceani alveum festi-
 nant, & ex iisdem fontibus perpetuum
 meant.*

*Eccles. 1.

v 7.

D.

Religio gordius ille nodus est, ex quo ter-
 ra cœlo impendet; nexus inter DEVM & ho-
 mines; sanctissimi humani pectoris bonū;
 coagulum omnis Societatis & fundamen-
 tum Legislationis (*νομοθεσίας*) ut est apud Plu-

tarchum. Cùm verò sua cuique Religio optima videatur, ut quæ plerique non ratione, sed affectu dijudicata venit; eò quisque à suis sacris alienos pertrahere vel tacitè optat, vel palàm adnititur. Hæc autem non est Ratio Status, sed D E I, quæ neglecta non politica, sed Diabolica dicenda est. Hæc animos acriùs percellit, odia concitat flagrantissima, & dum quisque summi Numinis causam pijs armis propugnare arbitratur, hostes non hominum, sed D E I, pro adversarijs præsumit. At causæ (sive veræ sive fictitiæ) momenta animos ad pugnam obfirmant, robur addunt & vel invitos ad arma sollicitant. Nihil dissimulandum: Religio communis norma est, ad quam rerum instituta exiguntur. Eadem verò consideratio utrinque militat, ita magna vis est inolitæ opinionis; quæ sæpè adversis convellitur, spe tamen melioris fortunæ, aut rectæ patientiæ solatio renitente, nunquam

divel-

divellitur. Ex complexu porrò Pietatis, quæ s'vavis cum Deo confociatio est, succedit quoque (ut jactant plurimi) temporalis felicitas: Adeò Ecclesiastica bona, post Passaviensem transactionem ab Evangelicis possessa, rebus ut plurimum pacatis, novam bellorum facem intulêre, quod illis accessionibus strata ad Catholicum propositum videbatur via, si fas est grave negotium mitissimo notare verbo.

Ampliùs, urgens necessitatis telum nobis E. impendet. Hæret ad Gërmaniæ penetralia peregrinus hostis, Gallus & Svecus, illisq; sociati nonnulli Principes Imperij. Ultimis viribus itaq; enitendũ, ut hostes excedant Germaniam, post de pace si voluerint, agant. Orbis est rerum humanarum, brev belli alea mutabit, & insigni clade (ut ante aliquot annos illa Nördlingensis accidit) omne debellabimus periculũ. Quis quæso Patriæ, amans, cum armis, Imperij Majestatem projiciendam arbitrabitur? Non potest

Augustissimus IMPERATOR noster, rebus afflictis, ad ignominiosam pactionem condescendere & gloriam Nominis sui signatè in discrimen dare. Respiciet mitius fatum, modò ardua, virtutis incitamenta interpretemur, & Germanæ pristinæq; fortitudinis memores, periculi magnitudinē pro gloriæ mensura habeamus & Cōcordiâ propulsare velimus. Sic disputant, qui de fallacibus casuum interventibus superbas spes foveant.

F. At de plurimorū nece, capitalis quæstio est, ubi probationes requiruntur plenæ & evidentes, ne DEVM summū ad similitudinem Moloch adoremus. Sed ad imaginem redeo. Amnes inter ripas suas procedunt, & nativos fontium sequuntur ductus, nî per vias obices intercedant, aut à montiū nivali fluxu robur trahant; tunc alveis suis elati, per insolita grassantur itinera, segetes, prata, pascua, squaloribus, arenis, sterilitate obducunt: haud secus removenda impedi-

men-

menta, ut luculentis superioris ævi vestigijs
Germana securitas procedat.

Crudelis est pietas, quæ ad unam Reli- G.
gionem omnes adigere satagit, imò impie-
tas est, si conscientias ferro aggreditur, sup-
plicijs grassatur, & sacrorum rationes, inter
munia civilis obedientiæ cogit. *Nos Chri-
stiani sumus*, inquit S. *Tertullianus*, *quorum*
lex non se vindicat ultore gladio, quorū cha-
racterismus est mutua Dilectio, peculiū Pa-
tientia, ut ipsis etiam hostibus nostris bene-
faciendi præcepta habeamus. Næ, si qui pie
opinionis affectu decurrant, illorum pœna
esto doceri, non torqueri, frustra est, qui
hastis & gladijs Numinis metum in homi-
num animis defigere laborat, doctore opus
est, non carnifice. Nil arma in conscientias
possunt, æquè ut irritò conatu scientias flā-
ma & ferrum inculcaverit. *Pietas*, inquit S.
*Augustinus monendo non minando induci de-
bet*. Quid verò? nostra arma non commi-
nando attolluntur, sed cædibus cruenta, la-

2. Reg. 6.
p. 7.

trocinijſ temperata, Atheiſmo ſtipata, abſq;
publica injuria ſuſtineri haud poſſunt. Pro-
fectò, verbum DEI noſtris non nititur ſub-
ſidijs, neq; robur ejus eſt in brachio homi-
nis. Oza qui Arcam fœderis inclinante reti-
nere voluit, irâ indignationis DOMINI illicò
percuſſus cecidit. Judæi licet legem habe-
rent, quæ ſupplicijs animadverteret in trās-
greſſores, nunquā tamē pœnis ſubdiderunt
Saducæos, qui rejiciebant dogma reſurre-
ctionis, veriſſimū quidem, ſed in ea lege nō
niſi obſcurè traditum. In N. T. Imperato-
res barbari, exitiales, humani generis lani-
ſtæ Chriſtianos mugire fecerunt in tauris
æneis, valentiſſimo igne ſuccenſis, qui ad
ſymphoniam beatarum Mentium evoca-
bantur. Objiciebant vespis melle delibu-
tòs, ſole flagrantiffimo, puriſſimis apibus i-
pſi caſtiores. Premebant torcularibus, quo-
rum beatiſſimus cruor vinum erat Angelo-
rum. Verbo dicam, ſanguis Martyrum
purpura fuit Eccleſiæ. Insuper, quos hare-

tici

tici verbis inducere non potuere, vi, plagis, carceribus ad se pertrahere laborarunt, atque ita, inquit S. Athanasius, hæresis, quàm non sit pia atque DEI cultrix manifestat. Quid in Gallia Bartholomæa laniena, quid in Belgio Albana tyrannis, quid in Germania tot annorum flagrantissima patrârunt bella? fidem profectò nemini imperare potuerunt, sed fictiones alicubi, & purpuræ non DEI fecere cultores. DEVS quippe miseretur cui vult, & indurat quem vult. Respiciamus superioris ævi documenta: à FERDINANDO I. usque ad FERDINANDUM II. sicq; per integrum ferè sæculum, diversæ religiones per quietem & pacem stetere. Quid ni & in posterum fiat? DEVS diversas religiones patitur, nos unam audeamus imponere, inquit Cassiodorus.

Arduum est populis, sed magis arduum animo imperare suo. Qui Patriæ, qui Posteritati consultum cogitat, publicis emolumentis privata omnia posthabeat oportet.

Exod. 33
v. 19.

H.

tet. *Consilia callida & audacia, expectatione leta, tractatu dura, eventu tristia sunt*, inquit *Tacitus*. Quid quæso in pretium tantæ calamitatis sufficere potest? Quidquid voto petimus minus est. Quid sunt provinciæ, quàm solitudines tristes? Quid pagi, urbes, oppida, Cœnobia, quàm bulta, informes ruinæ & receptacula ruinarum. Quæ periere perijsse putemus, ne omnes pereamus: dum enim servare volumus quod impensum est, malè impendimus quod addendum est.

- I. Quo hætenus molimine, quanto impendio bellatum est? nihil profecimus, sed defecimus. quæ singuli passi sumus, publica utilitas minimè pensavit. Quot provinciarum damnis superioribus annis militem habuimus? Quantos exercitus duximus? Nihil profectum ad rerum summam. Pulsantur passim exhausta æraria, rarus ad legiones veteranus, miles investis, squali-

us,

dus, laſſa liberalitate & ſtipendijs impedi-
 tis, nullâ diſciplinâ coërcitus, impiè crude-
 literq; quidvis & impunè patrândi licen-
 tiæ ſuetus, omnis humani juxta & divini
 juris contemtor & conculcator, DEVM
 ſclerum ultorem & vindicem metuit, ad-
 jutorem & ſervatorem ſibi, per flagitio-
 rum conſcientiam ſperare non poteſt. Et
 talibus deſenſoribus vtriuſq; partis ſpes
 committuntur! Si VICTORIA prius conſilio
 quàm manu elaboranda eſt, & bellum ra-
 tione, non fortunâ gerendum, unde ar-
 dua armorum præſidia expectemus, non
 liquet penſitanti. Ab ægro Imperij corpo-
 re, quæ munia exigenda erunt? quæ quæſo
 vires ex publica impotentia cogendæ? In-
 nexa eſt finitimis bellis Italia: Polonia &
 Ungaria domi quod metuant habent: Da-
 nus fœdus cum Svecis colit: Hiſpanus in
 Belgio, in Italia, in ipſa Hiſpania Indijsq;
 (unde hætenus nervi & impendia armo-
 rum ſucceſſere, in poſterum verò intercluſæ

creduntur, auriferæ rates) maximis bellis distentus, dominationis suæ magnitudine laborat. *Vtcunque autem fortuna arriserit, iisdem artibus conservandum erit Imperium, quibus vindicabitur: Malus enim diurnitatis custos metus est, & nihil tam firmum, cui periculum non sit etiam ab invalido. Lex naturæ svadet brutis animantibus, ut se, ut conjugia, ut sobolem contra vim tueantur, ut vinculis sese qua possunt eximant: Quid non eodem jure homines prætedant? Libertas cum successu gaudet & robur cōsequitur, alijs imperio coërcitis valida enitendi documenta præbet. Hinc palàm est, Germanis non belli, sed Pacis necessitatem incumbere.*

K. Cæterùm, utinam rerum nostrarum ratio in eum constaret modum, ut non tuta tantum, sed ingentia etiam & gloriosa consilia capeffere liceat! At non anteponendum saluti decus. Prima curarum est, servare Imperium: Sequitur ea, quæ gloriam

& Ma-

& Majestatem tuetur. Hæc pervertenda
 haud sunt, & satius est remedia cogitare,
 quam novissima subire discrimina. Urbanitas
 ægrotum non decet; dum ægritudi-
 nem dissimulat, fallit Medicū seq; frustrat,
 salutis expectatione: Malum verò cum
 invaluit, & si curare jucundiore viâ haud
 potest Medicus, contrarium eligit, & sæpè
 nec illis abstinet, quæ sine honoris præfa-
 tione nominari non debent. Enimverò
 Regum Principumq; existimatio, à ple-
 beis suffragijs; & sequioris famæ susurro
 non pendet, neq; gloriæ dehonestamenta
 existimanda sunt, quæ vulgi imprudentia
 sugillat. DEVS qui adorandâ sapientiâ
 totum hoc Universum adgubernat, omni-
 bus & singulis placere non potest. Quid
 ejus in terris simulachra Principes præsu-
 mant? Christiana charitate consilia nitantur,
 & felix contumelia reputanda, cujus
 finis erit gloria & tranquillitas publica.

Gallus nobis hostis est, qui virtutis & L.

fortunæ parallela argumēta hæcenus com-
monstravit: Rex potens & felix: Potens
qui viii exercitus, & sub signis illorū cxxm
militum terrâ mariq; connumerat; Fe-
lix, qui Brisacum Rheni præsidium, Au-
gustam Taurinorum, Italiæ propugnacu-
lum, Lotharingiam, Germaniæ limini-
um, armata occupavit manu. Potens &
Felix, qui Confoederatis suis amicum se
præbuit usque ad *aras*, ad *Arras* in-
quam Arrensis comitatus Metropolin vi-
ctrices *offerens* copias. Sic indirectè, bel-
lum directū à se amolitur, ita tamen ut de
Pace convenire nunquam aversetur, quam
primum Serenissimus Trevirorum Elector
,, dignitati suæ restitutus fuerit. Regna e-
,, nim etiam inter Victorias satis misera sunt,
,, & Laurea Principis non potest non ama-
,, rescere in ore subditi.

M. Illustris est Gothorum gens ex fide Anna-
lium; eoque ut Hispani, Itali, Galli familia-
rum origines ad Gothici Nominis gloriam

extol-

extollere gestiant. Ex Gothis Sveci sunt; profectò nō ridendi mormillones, (ut quōdam temerè jactabātur,) sed quos Princeps Populus Romanus, post devictū terrarum orbem cavere non potuit. Quales hodie vicina Sarmatia, Dania Moschus & ipsa veritas loquitur. Nequaquam à Majorum gloriā degenerārunt: tot victorijs animo si, quasi nihil ad pugnam faceret numerus, si prælio vincuntur, bello insuperabiles videntur. Nisi enim testis temporū Historia fallit, rarò pactionibus, nunquā verò occupatas provincias victi & fugati deseruere. Quid verò? cōmunes belli casus recordantur, solidā pacem sub clypeo parare adlaborant, misera servitutis pacta adversantur.

Dura & infanda passi sumus, sed atrociora (si futura cogitatione præcipere licet,) imminet à Turcorum tyrannide. N. Dudum jam opportunitates temporis, quæ rebus nostris attritis affulgent aucupantur, nec vires, nec animus illis deest, quin

nostris

nostris intercurrere insidijs, (quod ne succedat DEVM Ter. Max. veneramur,) velint & possint, & hoc facto, quæ ratio, quæ nos opes humanæ servare posse videntur. Secus qui sentiunt & tempestatum Politicarum prognostica transmittunt, deinceps evenitura, non cura, non provisu complectuntur, poterunt fortè atroces incuriæ & sordidiæ dependere pœnas, atq; solemne illud, Non putaram, cum pudore ingeminare. Sequitur res secundas Securitas, adversas præcedit, dubias obruit: quin sæpè evenit, ut qui famæ vera nuntianti fidem negarunt, credidère mentienti.

O. Sed convertat se fortuna belli: insigni clade mulgetur hostis: Depellatur ex visceribus Imperij, eijciatur ex Bohemia, Silesia Misnia &c. Quid Pomeraniæ iterum tempestatis incumbet? & hâc ut excedat maxima impendia, copiæ, apparatus, labores, requiruntur. At extorqueamus omnia invito, nihil ex suo amittet, quia nostra sunt

quæ

quæ tenet. Nostra tunc vindicabimus, eaq;
 vastata, exhausta, bellisq; squalida. Hæc
 merces armorum, hoc tot annorum, tot la-
 borum, tot curarum pretium, si eò res no-
 stræ devectoræ fuerint, quòd (in blandas ut-
 cunq; spes proni sumus,) præstolari vix pos-
 sumus. At confecto cum Svecis bello, san-
 guis hostium Cadmæam sementem spira-
 bit. Recrudescet ex vectora præda & manu-
 bijs nostris quod coaluit malum, & nova
 mox armorum moles rebus depressis incum-
 bet. Hinc contra sempiternum hostem, per-
 petuo milite opus erit, qui exhaustis & ex-
 pilatis provincijs sustineri vix poterit. In-
 terim hostis restabit Gallus, & semel dicam
 post tot non vulnera, sed funera restabit bel-
 lum, simul malæ artes & publica calami-
 tas. Ut in aëre, sic in terra bellorum tempe-
 states bacchantur, sed per intervalla & ad
 tempus: quod si verò

*æterna semper odia mortales agant,
 altus sepultas obruet gentes cinis,*

nihil relinquent bella!

P. Detestanda arma, quæ sempiternum sævire intendunt, & novarum partium semina in progressu spargunt. Nullæ lites tam justæ sunt, quin injustæ, si æternæ fiant. Aliter quàm ferro, quam flamma transigendum, & quomodocunq; conventum, armis præstabit, quia humani sanguinis fontes obstruentur. Tandem furori temporum & necessitatibus sæculi nostri cedendum arbitrabitur, qui exempli documenta in illustri posita monumento æstimat. Ebræorum nomen & D E O firmata virtus, vicinis gentibus formidini extitit, pacem tamen, ab illis quos prius vicerant in extremis coëmere casibus haud indecorum existimavêre. Roma terrarum Domina fastis damnata nomina, Cannas & Alliam inter potentiaë incrementa notavit, pòst Honorij Imperatoris tempore his conditionibus pacatum fuit Imperium, ut peregrini Gothi & Vardali insiderent Italiaë, occuparent

Hispa-

3. Reg. 15.

4. Reg. 12.

3. Reg. 20.

Hispaniam, Africamq; invaderent, atq; sic
regna ex Romanorum republ. conderent,
nil infra gloriam ducentes, quod Status
necessitudo commendabat. Patrum no-
strorum memoria afflixere Turcorum arma
Pannoniam, trepidabat Austria, metuebat
Moravia, immincebat Germaniæ desolatio:
redimenda fuit quies publica muneribus,
(quæ barbari tributa interpretantur) & o-
piniore Ungariæ parte, quam adhuc possi-
det, (neq; enim tantæ ærumnæ vestigia tem-
pus extrivit:) licet tunc in metu Germania
versabatur, ut nunc in damno. Quod ac-
cidit Patribus, signum esto filiis: ex ijs quæ
olim rectè consulta, rectè suscepta sunt, de-
cernendi & consulendi regula & metho-
dus enascitur, tenues ruinarum nostrarum
reliquiæ bellorum incendio subtrahendæ
erunt, ne ultimum fortunæ nostræ codicil-
lum (ut à Sibylla oblatos Tarquinio libros,) “
duplicato pretio redimere cogamur.

Quod si nobis ipsi adeo infensi sumus, ut Q.

post tot funesta & fervida consilia, mitiora
 allubescere non possint, filios nostros, a-
 mantissima matrimonij pignora & inclytæ
 Posteritatis spes cogitabimus. Gliscentibus
 armorum dissidijs, honesti & recti discipli-
 na penitus exolevit; explosa virtute, vitia
 increbuere, nec in veniam modò, sed in
 laudem venerunt. Ex castris malè casti-
 gati mores in oppida & civitates horren-
 das colonias deduxere, & inter hæc mala
 adolescens juvenus, non potest nō statim,
 tacitâ quadam vi & viâ imbui: dum enim
 recti rationem ignorat, pravis exemplis in-
 fuescat necesse est. Quæ solitudo ac vasti-
 tas Ecclesijs, Scholis & Academijs invec-
 ta est? Quod si inde ad virtutem non sub-
 nascitur animorum cultura, in uberem vi-
 tiorum segetem, luxuriabit. Constat dis-
 ciplinâ virtus, Pietas moribus: per armorum
 rabiem utriusque præsidia expugnan-
 tur, indeque Nepotes nostri irreparabile
 damnum adeant, oportet. Igitur non

REIPUBLICÆ modò interest, bellum quibuscunque etiam posthabere conditionibus, verùm etiam PIETATIS, quæ instar centri esse debet, quò omnes actionum nostrarum lineæ decurrant. *Salus æterna summa Christianorum Lex est*o, hâc subversâ, in beluas mutabuntur homines, & omnis humanitatis sensu vacui, ferarum modo inter sese decertare & furere nunquam desistent.

Qui hominem pingere cogitat, non ab effigie affectat similitudinem, sed à viro vel femina: sic qui consilia Reipub. adaptare laborat, non ex Græcorum, vel Romanorum prisca historia consultet, sed veritatis lucem ex Germanorum rebus gestis intueatur. Hinc dispiciendùm, an non improba & dediscenda affectuum nostrorum nomenclatura fallat, ut hostes, perduelles, & (cõplemento omnium accusationũ, ut vocat Historicus,) Majestatis reos extirpãdos credamus, qui nec tales fuere, nec tales ut sint

cogitârunt unqvam, & an propiora exempla sub CAROLO V. & FERDINANDO I. Romanorum Imperat. æternùm gloriosissimis, eadem quæ nunc aguntur causæ satis justæ fuerint existimatæ, vel eluendi per bella intestina & Christianum sanguinem, quæ tunc prætexebantur & nunc præferuntur delicta. Quæ DEVS immisit, non in sævitia, sed in pietatis & clementiæ occasionibus trahebantur, ne cum malis boni cum fontibus innocentes plecterentur. Interim malitiosi Justitiæ divini Numinis permittebantur, ut etiam injustitiæ suspitione vacarent magnanimi Heroës, affirmantes : *nullum Imperium esse tutum, nisi benevolentia munitum.*

S. His & similibus meditamentis poterit Princeps DEVM metuens parsimoniam humani sanguinis sibi facile persuadere, generosâ clementiâ omnem injuriarum abolere memoriam, odia beneficijs sepelire, veniâ & oblivionem sancire, sicq; salubre Amnestia

remedium capeſſere. Concuſſum & laben-
 tem Imperij ſtatum , ad priorem tempo-
 rum habitum revocare , glorioſum per-
 quam decorum & Chriſtianum erit. Ad
 priorum temporum habitum inquam, eo
 ſcil. cum nondum cœpta arma, Majeſtas
 Imperij tuta, fida Pax & Concordia illiba-
 ta vigeſcit: Si ſecus, reconciliationis ſimula-
 chra præbentur, & teterrimi belli ſcintillæ
 relinquuntur; metus eſt, ne in abdito vires
 colligant, atque datâ erumpendi viâ in va-
 ſtum incendiorum turbinem denuò evo-
 lent, ſicq; in furorem abeat ſimplicis fidei
 læſa ſinceritas. Quia tandem reddere non
 poſſumus, quæ belli injuria periîre; ſerve-
 mus quæ Pacis beneficio, ſi non ampliora,
 magis quieta & magis ſecura eſſe poſſunt.
 Miſeri ſumus , & omnium miſerrimi , ſi
 propter Pacem bellum non gerimus! Re-
 cedant ad littora priſca inimica terris flu-
 mina, vigeant cômertia latrocinijſ diſtra-
 cta , colantur rura cruore ad fertilitatem.

imbu-

imbuta, navigentur maria classibus inter-
turbata. Pestis contagiosa quædam lues
est, quæ mox ubi funestam, quâ maxime
pollet, putredinem cordis ipsius adytis in-
nuârit, è vestigio urbes civibus, ærarium
pecuniâ, populos commercio privat, ita tu-
mulos cadaveribus, Rempub. luctu ob-
ruit. Bellum pestis est, contagio nocet, &
solâ evitari fugâ potest. Quid igitur non
destruimus militiæ & malitiæ castra, pro-
terimus erecta levitatis vexilla, & profliga-
mus pestilentem vitiorû exercitum? Quid
exitium salute, mors vita, & spes despera-
tione posthabenda videtur?

T. Serenissimi PRINCIPES, Pedibus jam ve-
stris GERMANIA DEPLORATA tanquã in-
sons victima advoluta, Mosis verba qua
Israëlitis certantibus (quamvis utriq; causâ
haud justa contigerit) succlamavit, supplic
prece ingeminat:

Fratres estis, Germani estis, cur certatis?
Nulla natura in semetipsam vertit cornua

sib

sibi amica quælibet, & studiosa sui. At homo homini lupus, Germanus, Germano. Quantū nefas! mortales immortalia exercere odia! Fratres in arena, tanquam in mutua pernitiē auctorati essent, digladiari!

Respiciat IMPERATOR Augustum Germanæ potentia fastigium, & velit jubeat, egregios bellorum fines parcendo & ignoscendo stare, eadem omnes æquitate indulgentius complecti, temporis injurias abolere & excelsum FERDINANDI Nomen, in FRIDENANDI appellationem, absq; magnitudinis diminutione, simulq; DEPLORATAM GERMANIAM in LIBERATAM demutare. Satius erit unum servare civem, quam mille hostes neci permittere.

Vos Galli fratres estis, Germani estis, Franco V. rû origine sati, hodieq; Normannorû gente feroces, Cur certatis? Quot Galli autem sub vestris militant signis? ducta atq; imperio Germani Germanos oppugnant. Non credite ridenti fortunæ, fallit dum blanditur;

vitrea audit, frangitur, dum splendet. Optimum est quod tutissimum, tutissimum autem non pugnare.

Respiciat REX GALLIARUM Christianissimus, qui novam hanc laudibus suis lauream addet, si populis Christianis contra armorum injurias, & fatalem temporum difficultatem Justam Pacem impertiri non dedignabitur.

X. Vos autem *Sveones Germani estis*, si natales vestros, si omnis historiae veritatem agnoscitis; *Germani estis, cur certatis?* tandem fessi bellorum laboribus, & satiati virtute vestra, mitiora intendite consilia lubentes. Quidquid concedetur, id dabitur cōmuni origini, & Germanorū Majoribus, ex quib. nō ortum duxissetis sanguinē, tantum arma vestra per Germaniā haud potuissent. De inani pompa, titulis, & formulis, moras & rixas serere ambitiosum, inō in-tempestivum & damnosum est, pium verò & generosum bellorū faces, & odiū extinguere ex ambigua causa prognatum.

Respi-

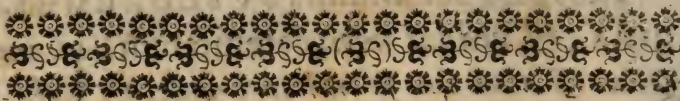
Respiciat Serenissima SVECORUM REGINA, & reddat nobis serenitatem, quam genus & atas ejus promittere videtur. Cohibeat gentis suæ ingeneratam fortitudinem, & tot heroës fortuitis eripiat casibus.

Denique Germani, Galli, Sveci, fratres Y.
estis, CHRISTIANI estis, unum DEVM
Patrem colitis, qui hoc dedit vobis præceptum,
ut diligatis vos invicem: Qui beatos dixit fa-
cientes Pacem, & detestatur discordias inter
fratres, cur certatis? Ne, testatissima Salva-
toris est regula: omne Regnum in se divisum
desolabitur, & domus super domum cadet.
Delectamini igitur in multitudine Pacis &
salutate vos invicem verbis pacificis, & fiet
pax in virtute vestra: semitæ vestræ erunt
pacificæ & abundantia in turribus vestris.

Tu DEVS Pacis & dilectionis da con-
sentire, da conspirare ad commune bonum, &
post tot Davidis præliata prælia, tranquilla
Salomonis tempora retribuet propitius!

Judic. 15.
v. 13.
Matth. 5.
v. 9.
Prov. 6. v.
19.
Luc. 11.
v. 17.
Psal. 36.
v. 11.
Judic. 18.
v. 15.
Prover. 3.
v. 17.
Psal. 121. v. 7.
Z.

ACCLAMATIO.

P Ax humanæ maxima vitæ
 Spes, Pax trepidis anchora rebus.
 Quò Diva moves, miserosque fugis?
 Quæ, Dea, quæ nam tanta, attonitos

In sua vecors viscera cives
 Vertit Erinnyes? Non hoc Pietas
 Coelumque jubet: Non religio
 Prognata polo: non ipse DEVS.
 Nec certa deest, prodita binis
 Lex in tabulis, nec testantis
 Firmata DEI morte voluntas,
 Quam mens humilis non alta capit.
 Quid solliciti quærimus ultra?
Frustra miseri nitimur orbem!

